

O TŘECH BRATŘÍCH

BYL JEDEN KRÁL, TEN MĚL TŘI SYNY. AČKOLIV bohatstvím oplýval a všeho měl hojnost, přece nebyl spokojen a nic ho na světě netěšilo, protože již kolik let churavěl. Mnoho lékařů se o to pokusilo, by mu zdraví navráceno bylo, ale žádnému se to nepoštětilo. Tu přišel také jednou jeden starý a pro svou moudrost daleko rozhlášený muž, který mu dal tuto radu: aby našel člověka, který by se na cestu vydal a vyhledal zámek, v němž je pták, jemužto z huby při zpěvu krev kape. Té krve jestli tři kapky vypije, že tu chvíli zdrav bude.

Když synové ku králi přišli, oznámil jim slova starcova a spolu nařídil, by se o takového člověka postarali.

„I proč bychom to cizímu na starost dali, co každý z nás rád udělá? My sami tobě toho ptáka přineseme; dej nám peníze a my se co nejdříve na cestu vydáme; nejmladší ať zůstane u tebe.“ Král syny své ovšem nerad od sebe pustil, protože nevěděl, co se s nimi státi může; ale když nechtěli jinak, tedy svolil. Za několik dní odjeli. Trvalo to dlouhý čas a o princech nebylo ani sluchu. Často král s nejmladším princem o nich mluvil, kde asi jsou a jestli se kdy vrátí – tento jej ale vždy těšival, ač sám tuze pochyboval, že by bratří ptáka přinesli. Konečně však viděl, že se otec trápí, a tak se odhodlal, že raději sám do světa pro ně půjde. Řekl to králi; ten ale nechtěl o tom ani slyšet; neboť miloval jej nejvíce ze všech a raději by byl ty dva nežli jeho ztratil. Princ upustil tedy od svého předsevzetí; když ale čím dále tím hůře s otcem bylo a bratří ještě nepřicházeli, nedal se déle držet a prosil tak dlouho, až na otci svolení vymámil.

Požehnání otcovské v srdci a něco peněz v kapse vydal se dle vlastní žádosti samojediný na cestu. Dlouho a dlouho

chodil, aniž posud věděl, kam se obrátit má; tu přišel na zelenou louku, která lesem jako obroubena byla. Ohlížel se, kde by jaká stezka byla, a na žádné straně nebylo ani stopy. Právě si chtěl odpočinout, tu spatří uprostřed louky mrtvé tělo. „I můj Bože,“ myslí si, „toho chudáka vrány roznesou; když ho žádný nezakopá, zakopám já ho.“ Jak řekl, tak udělal. Když byl s prací hotov, lehl si na nový hrob a usnul. Tu se mu zdálo, že u něho stojí velký staříčkový muž v dlouhém šatu a prstem na laňku ukazuje praví: „Na poděkování, že jsi mé tělo do země zakopal, dovede tě tato laňka k cíli tvé cesty. Kdyby mně to byli tvoji bratří udělali, byl bych jim cestu ukázal, oni mě ale nechali ležet, a proto ptáka nenašli.“

Nato stareček zmizel, ale laňka tu zůstala. Princ si mnul oči, neboť myslil, že pořád ještě sní; laňka se ani nehýbala, očkama tak přívětivě na něho hleděla, až se osmělil a k ní přistoupil. Tu začala před ním poskakovat, jako by říci chtěla, aby šel za ní, což on, vzpomenuv si na svůj sen, také učinil. Když přišli do lesa, věděla laňka tak dobře všecky cestičky, že princ ani větve rozdělávati nemusil, aby pohodlně jíti mohl. Tu se však začínalo stmívat a oni šli pořád ještě lesem. Pomyslíl u sebe princ: „Jakpak to asi v noci bude, já ji nebudu před sebou vidět a někam zabloudím?“ Ale sotvaže si to pomyslíl, tu viděl světýlko před sebou se míhati. Nevěděl, co to – s laňkou to stálo, s laňkou zase šlo; přihlédl blíže a tu uzřel, že špičky růžků jejích svítí. Všechn strach jeho minul a s důvěrou kráčel, kam ho ta živá světýlka vedla, a zajisté se s dobrou potázal; neboť přijda do jeskyně na nocleh, našel tam správnou mechovou postel, pak mléka a ovoce do sytosti.

Ráno to šlo zase dále a tak několik dní po sobě, a vždy se laňka o všechno postarala. Jednoho dne přišli k jedné hoře, na níž stál vysoký hrad; tu mu náhle laňka zmizela. Princ se ohlížel, ale nikde jí nebylo; myslil, že snad přijde, ale

ona více nepřišla. Byl tedy jist, že cíl své cesty našel, a chutě se do hradu pustil. Žádný ale na jeho volání nepři-
cházel, aby ho do zámku pustil; a chtěl-li tam vejíti, musil
se o to pokusit, jak by sám si vrata otevřel.

Nedalo mu to ale pražádné práce; jak na ně sáhl, samy
se otevřely. Vejda dovnitř neviděl ani v rozsáhlém dvoře,
ani na chodbách, ani v pokojích živé dušičky. Šel tedy
pořád dál a dále. V otcovském zámku to nebylo také jen
ledabylo, ale taková skvostnost tam přece nepanovala.
Jako v zrcadle viděl se ve stříbrných a zlatých stěnách,
které drahými kameny vykládány byly, měkkých odpo-
čivadel, skvostného nářadí, všelijakých drobností a dra-
hých pletek stálo po pokojích v různém pořádku. Když
přišel až do nejposlednějšího pokoje, spatřil u okna ve
zlaté kleci hledaného ptáka. Ten kdykoli zpíval, vypustil
vždycky z úst krupěj krve jako rubínek. Již ho chtěl brát
dolů, tu mu napadlo, aby se po pokoji ohlídl. Úžasem
ruka mu sklesla. Na červeně aksamitové pohovce leží
paní krásná co bohyně; zdá se, že tvrdě spí. Jednu ruku
má ležet vedle sebe, druhou pod hlavou; dlouhé havraní
kadeře splývají přes bělostné rámě až ke zlatému třepení,
jímž odpočívadlo kolem je obroubeno. Bílé roucho krylo
zlehka lahodné tělo, pod nímž jen nožka do měkkých pol-
štářů vtlačena vykukovala. Princ nevěděl, má-li ji vzbudit
čili ne. – Ani žilka se v ní nehýbala, a přece nebyla mrtva.
„Kdyby jen jedenkrát oči otevřela, jen jediné slovo pro-
mluvila!“ přál si zamilovaný princ, který již plné tři dni
u ní seděl a procitnutí očekával. Ale toho se nedočkal. Ko-
nečně mu bylo u ní ouzko, a vzpomenuv si na otce umínil
sobě, že tu chvíli odejde.

Když ptáka s klecí sundal, přišlo mu na mysl, aby si od
ní něco na památku vzal. I ohlíží se, co by tu bylo, a spatří
na stolku u odpočívadla meč, lahvicí s vínem a chléb. Na
prvním bylo psáno: „Tento meč má takovou vlastnost, že

kdo ním třikráte v povětří máchne a řekne: Všem hlavy dolů!, v tom okamžení všem hlavy slítnou.“ Na víně stálo: „Kdo se toho vína napije, ať má nemoc jakoukoli, hned se uzdraví, ani pak vína kdy ubude.“ Na chlebě zase: „Byť by na sta lidí od něho jedlo, nikdy nebude menší.“

„Tot jsou výborné věci,“ pomyslí si princ. „Ta jich zde beztoho nepotřebuje a mně budou k dobrému prospěchu. Aby však věděla, kdo u ní byl, napíšu jí moje jméno.“ I napsal naspod stolku, kde ty věci stály, své jméno, odkud je a kdy v zámku byl. Potom políbil spící paní, vzal ptáka, meč, víno a chléb a odebíral se z hradu. V nejbližším místě si koupil koně a jel s dary dále.

Dlouho a dlouho jel, až přijel do jednoho města, kde byl velký zmatek a sběh všeho lidu. I ptá se princ po příčině a slyší, že táhne nepřítel s četným vojskem proti městu, král že nemůže nakvap tolik lidu sebrati, aby se proti němu postavil, a tudy že povstal ten běh a hluk. I vzpomněl si princ na svůj meč a hned se u krále dal ohlásit. Král ho s radostí přijal, ale nechtěl jaksi věřit, že by mu princ samojediný pomoci mohl. I sebral tedy přece, kde koho mohl, a táhl proti nepříteli. Když byli blízko něho, vytáhl princ svůj divotvorný meč, máchnul ním třikráte v povětří a zvolal: „Všem nepřátelům hlavy dolů!“ a hle! V okamžení se všecky nepřátelské hlavy po zemi kotálely. S úžasem a podivením hleděl každý na prince a král ho s velkou úctou a vděčností do zámku vedl, kde se jemu ke cti skvostné hody slavily. Několik dní tam ještě pobyl, pak ale bohatě od krále obdarován a vším potřebným zaopatřen, jel opět dále.

Meč ale nechal králi na památku. Zase jel několik dní, až přijel do jednoho města, kde byly brány zavřeny. I neviděl ani člověka a dlouho křičel a klepal, než ho strážníci uslyšeli. S podivením ptal se jich, co to znamená, a ti mu řekli, že panuje v městě ukrutná nemoc, kterou každý, kdo

tam přijde, nevyhnutelně dostane; že to již trvá dlouhý čas, aniž jaká raděje k osvobození svitá. Všickni obyvatelé města, král s celou rodinou že jsou nemocni, a proto že tam raději žádného nepouštějí.

„Jen mne tam pusťte, já vám všem pomohu,“ řekl princ s důvěrou a strážníci s radostí učinili, jak žádal.

Jel zrovna ku králi a dal se ohlásit. Všickni vypadali tak bídňě, že sotva nohy vlekli. Když před krále přišel, řekl, že má proti zlé nemoci dobrý prostředek a že mu zajisté pomůže. Král jej hned vlídně vítal a mnoho mu přislíbil, jestli ho vskutku uzdraví. Tu se mu dal princ vína napítí, a sotva je král okusil, byl zdrav. I přišla také královna se svými dětmi, aby též uzdravena byla. A konečně když to dal král ohlásit, přicházeli lidé houfem do zámku a každý zdrav odešel. Byli by ho penězi zasypali, kdyby nebyl řekl, že je sám princ královský a že ničeho nepotřebuje. Když ale odejel, musil přece množství klenotů od krále na památku přijmouti, začež mu tam na poděkovanou divotvorné víno nechal.

Měl tedy už jen ptáka a chléb. Tu přijel zase do jednoho města, a když se ptal v hospodě po jídle, neměli ničeho, kromě trochu ovoce a ryb, a vedli náрек, že tam lidé hladem mrou. U té příležitosti odbyl tedy zase u krále svůj chléb, jímž tento hladové město brzy podělil, a přece ho neubylo. Zase byl štědře obdarován; když ale odjížděl, nechal tam chléb pro potřebu a byl rád, že nic více nemá nežli ptáka. Domnívalt se, že snad už nebude tak daleko od domova.

Tu přijel jednoho dne k městečku a viděl před sebou vystavené lešení. „I kohopak tu asi budou odpravovat?“ pomyslíl si kníže a schválně zajel do městečka, aby se poptal. Na otázku jeho pravili mu, že tam již asi před rokem přijeli dva princové, kteří mnoho peněz měli, ale všechny je tam prohráli a ještě od lidí se vypůjčili; konečně, když

hodně křiku a různic nadělali, že chtěli v noci prchnout, byvše ale chyceni, že mají teď pro výstrahu utraceni býti.

Princ se ulekl, nebo s jistotou skoro domníval se, že jsou to jeho bratří. Prosil tedy městské pány, aby ho k odsouzeným dovedli, a tu opravdu seznal, že se nemýlil. Bratří jej ale nepoznali. Ptal se pánů, jestli by možná bylo penězi to spraviti, že jim dá, co budou chtít. Pánům na tom nic nezáleželo, ba ještě milejší jim to bylo, když peníze dostali; tedy požádali znamenitou sumu, kterouž princ vyplatil a pak s propuštěnými bratry odejel. Ale jakmile tito věděli, kdo je vyplatil a jak šťastně se bratr z cesty navrací, počalo je to mrzet a mysli pořád na to, jak by překazili, aby se s nimi domů nevrátil. Již se k otcovskému městu přibližovali a ještě se jim žádná příležitost nenaskytl, aby ho se světa shladit mohli. Tu přišli do lesa, o kterémž dobře věděli, že je tam hluboká vlčí jáma. Lstivě ubohého bratra k ní přilákali, a než se nadál, ptáka mu z ruky vytrhli a jeho do jámy hodili. Nato jeli domů a otcí řekli, že oni ptáka našli. Král se nemálo ulekl, když se ničeho o svém zamilovaném synu nedověděl. Sám toužebně očekávaný pták nemohl jej potěšit, neboť celý den ani zobáček neotevřel, neřku-li aby byl zpíval; nebylo to tedy všecko nic platno.

Zatím princ ve vlčí jámě hladem a zimou celý na smrt umdlený div si nezoufal. Jak něco zašustlo, křičel co hrdla měl, ale nic platno; třetí den teprv šel sedlák kolem a zpíval si veselou notu. Jak to princ uslyšel, volal na něj, a k štěstí sedlák křik zaslechl. Přikročil k jámě, a když viděl, že je to člověk, byl hned povolen a starostliv, jak by mu tam odtud pomohl. Snesl hole a provazy, a když je navázal, spustil je dolů, a princ se po nich nahoru vyšoupal.

„I ty milý božíčku, jakpak jste se tam dostal?“

„Neptej se, příteli, a raději mě doved' někam, kde bych se ohřál a najedl, jsem již celé tři dny v té díře.“

S ochotností ho sedlák do svého příbytku odvedl, který

byl nedaleko od té jámy, a tam ho všim zaopatřil. Teprv když se nasytil a vyspal, pověděl sedlákovi o svém neštěstí.

„Tot jsou bohaprázdní lotři; ti vaši bratří,“ řekl dobrý sedlák, když všecko vyslechl; „a jak se váš ubohý otec bude rmoutit, kde jste asi zůstal! Nejlépe uděláte, jak se jen trochu zotavíte, když půjdete do města.“

To také učinil a sedlák šel s ním. Jakou tu měl otec radost, když svého miláčka spatřil! Vypravoval mu hned, že mu syni ptáka sice přinesli, ale že nechce zpívat; princ neřekl ani slova, co se s ním stalo a co mu bratří udělali, také tomu sedláku zapověděl, aby o ničem ani zmínky nečinil. Nato žádal, by mu ptáka ukázali, a když mu klec přinesli, zavolal na ptáčka, který jak známý hlas uslyšel, radostně poletoval a zpíval, čemuž se všickni podivili, vidouce, že ptáčkoví živá krev z ústek kape. Princ chytil krvavé kapky do zlaté nádoby a donesl je otci. Ten sotva jich několik užil, byl hned mnohem zdravější a konečně docela zdrav. Tu žehnali lidé dobrého syna, ale druhým dvěma nikdo nic dobrého nepřál. Oni sami měli dost strachu, že se na nich bratr pomstí, ale toho on neudělal; ani slovem se jim o ničem nezmínil, ačkoli měl právo jakkoli je potrestat. Ale co přišel domů, byl vždy smuten, nejraději sedával ve svém pokoji a bavil se s ptáčkem, anebo chodil na lov. Nicméně nemohl na svou krásnou princeznu zapomenout; často si přával otec, aby se oženil, on ale nechtěl, a konečně si umínil, že se nikdy nezasnoubí. —

Krásná princezna, když kníže ptáka odnesl, probudila se; neboť s tím ptáčkem byla kletba od ní vzata, ale nevěděla nic o tom, co se s ní stalo, ani kdo u ní byl. Spolu s ní probudili se i její v zámku zaklení lidé. Když se poohlídla, bylo jí to divné, kam se ty tři věci, meč, chléb a víno poděly, a kdo ptáka odnesl. Později měnil se také stav její, a ona nevěděla, co jí schází. Tak jí s těmi myšlenkami a s tím divením utekl čas, až syna porodila.

Bylo to ale roztomilé děcko a rostlo jako konopě. Co nevidět počalo běhat a žvatlat a matka měla s ním tisíc a tisíc radostí. Tenkrát ještě málokdo uměl číst a psát. Králové jenom a velcí páni drželi si učené muže, kteří jejich děti vyučovali. A tak se i naši princezně, neboť byla královská dcerka, toho štěstí dostalo. A jak jí to přišlo vhod! Mohla nyní svého syna sama vyučovati, což mileráda činila.

Již hezky slovíčka odříkával, když mu sedmý rok docházel. Jednoho dne sedí s ním matinka na odpočívadle u toho samého stolku a v té samé sednici, kde před sedmi lety ležela; chlapeček skočí dolů a proskakuje po sednici; když ji celou zrejdí, vlezte také pod stůl a dívá se nahoru. Tu vidí podspod napsaná slova.

„Hled', hled', matičko, copak je to za slova?“

Matka se rychle shýbla a četla jméno princovo, kdy tam byl a proč; nyní věděla, kdo je otcem syna jejího. Tu chvíli si také umínila, že jej vyhledá. Poručila svým lidem, by všecko na cestu připravili. Za několik dní bylo všecko pohotově a ona odjela se svým synem; správu zámku svěřila několika věrným služebníkům.

První město, kam přišla, bylo, kde princ meč nechal. Jak tam přijela, tu jí hned o tom divotvorném meči vypravovali. I byla ráda, že přišla na stopu, a dala se u krále ohlásit, žádajíc jej, že se jí meč ze zámku ztratil, aby jí ho vrátil. Když to král uslyšel, nemeškal dlouho, ale hned princezně meč dáti kázal. Potěšena odjela dále. V druhém městě, do kterého přišla, našla víno a v třetím chléb, a oboje jako meč nazpátek dostala.

Konečně přijela až do toho města, kde hledaný princ bydlel. I poslala hned ku králi s žádostí, aby k ní odeslal syna, který ptáka ze zakleného zámku odnesl. Ona nevěděla, že má král tři syny, a král nevěděl, že nejmladší syn ptáka odnesl. Řekl to tedy dvěma starším. Tito myslíce

že snad u princezny milosti dojdou, ba že si jednoho z nich za manžela vyvolí, šli k ní bez meškání. Avšak toho pykali. Jak k princezně přišli, podivila se ona, že jdou dva; ale jak se začala na meč, víno a chléb vyptávat a oni o ničem nevěděli, poznala, že jsou šibalové, a trestem jim zahrozila. Tu teprv vyhradili, že nikoliv oni, ale bratr jejich ptáka přinesl.

Princezna dala je zatím svými služebníky střežit a poslala pro toho nejmladšího. Rád a nerád byl jí tento po vůli. Rád proto, že ji miloval, nerád proto, aby otci těžké srdce neudělal, an nevěděl, jestli se princezna mstítí bude neb ne. Silně mu srdce tlouklo, když k ní vešel a ona mnohem krásnější než prvé se svým synem mu vstříc vyšla. Klekna před ní, žádal o odpuštění. Před sedmi lety přál si slyšeti od ní jen jedinkého slova, a nyní se toho prvního bál. Ale nebylo přísné; neb se princezně krásný jinoch zalíbil a byla ráda, že ji posud miluje a věren jí zůstal. Odpustila mu všecko a on jí pak vypravoval, jak se všecko událo. Tu teprv poznala ničemnost bratrů jeho. Ani slova nemluvic nechala prince se synem ve světnici, a vezmouc meč s sebou, šla ke druhým princům. Jak tam vešla, třikráte mečem nad hlavou máchnula, třikráte se jí ústa pohnuly, a dvě těla bez hlavy ležely jí u nohou. Služebníkům poručila, by těla odklidili, pak se vrátila zase k svému ženichu, ale nic mu o bratřích neřekla.

Nato šli oba i se synem k starému králi. Tento nevěda, co se s jeho miláčkem bylo událo, s velikou radostí syna, nevěstu a vnuka přijal. Když mu princezna všecko vyprávěla, ustrnul nad nezbedností druhých synů, a byl hnut dobrotou nejmladšího a rád sňatek jeho požel. Co se s druhými syny stalo, nebylo známo, neboť princezna řekla, že utekli. Za několik dní se slavila svatba mladých zasnoubenců. Nebylo v celé zemi ani jednoho člověka, který by byl dobrému princovi štěstí nepřál. A také se mu až do smrti s krásnou manželkou dobře vedlo.